

3. НАРОДНАТА БОРБА ВЪ 1860 и 1861 г. — Селимински посрѣща съ възторгъ дѣлото отъ 3 априль 1860 г. въ Цариградъ. Отъ кога той проповѣдва повелителната нужда отъ единение и отъ смѣлость въ удобенъ моментъ! Следъ като народътъ ни е съзналъ вече „естественото си и нравственото си състояние“ — и най-напредъ е прибѣгналъ до просвѣта на свой езикъ, изхвърляйки отъ училищата гръцкия, и после до намразяване на фенерското духовенство, което спъва образованието и напредъка ни, — оставало е да се дойде до крайния изводъ: да си създаде независима черковна управа, което се и постига на оная дата. „Дѣлото, което се смѣташе за много мжно, съ народна воля се извърши твърде лесно, бележи Селимински въ единъ свой мемоаръ до Ив. Ваклидовъ (Русе), на 27 декемврий 1860 г. Ударътъ биде нанесенъ на самия коренъ на дървото. Ала трѣбваше същевременно да бждатъ изгонени всички фенерски архиереи, гръцкитѣ светогорски монаси и препоржчанитѣ отъ тѣхъ гръцки учители навсѣкжде изъ българскитѣ епархии, и дѣлото щѣше да бжде окончателно завършено“. Не безъ известна гордостъ Селимински вижда, какъ въ борбата на българската колония и на всички български области предно мѣсто като теоретици и водачи заематъ другаритѣ му отъ Атина, особено Иларионъ и д-ръ Чомаковъ, на които той е влиялъ тѣй благотворно съ твърдия си характеръ и възвишения си патриотизъмъ. „Нека забележимъ, пише той все въ тоя мемоаръ, че най-дѣлбока поука за народното ни дѣло и вземане окончателно решение за начина на действие по него стана въ 1840 г. въ Атина отъ младитѣ ни тамъ студенти изъ България и Македония. Може да се счита, че тогава се положиха първитѣ основи на едно редовно братство, което цели нравственото подобрене на народа ни; отъ тогава почна да се разпалва постепенно искрата на народность, на родна просвѣта и на борба за извоюване независима народна черква“. И Селимински има дотолкова право въ случая, доколкото несъмнено — покрай агитацията на Неофита Бозвели въ Търново, източна България и Цариградъ — твърде значителна роля въ оформяването на новия просвѣтенъ и националенъ идеалъ играятъ младитѣ българи, добили тласкъ за дейността си отъ гръцкия примѣръ въ Атина и отъ съветитѣ на Априлова и Селимински.